

Теорія та історія держави і права

УДК 32:34(091)(100)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15549599>

**Політологія та право в міждисциплінарному просторі: порівняльний
аналіз національних традицій**

Ковальчук Іван Васильович

доктор філософії в галузі права,

старший викладач кафедри суспільно-політичних наук,

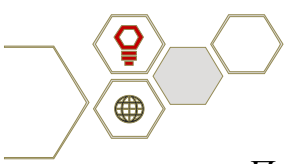
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна,

<https://orcid.org/0009-0007-7467-5317>

Прийнято: 15.05.2025 | Опубліковано: 29.05.2025

***Анотація.** Стаття аналізує співвідношення політології та права в рамках сучасних міждисциплінарних підходів як фундаментальну методологічну проблему соціальних наук XXI століття.*

Розглянуто різні національні традиції взаємодії цих дисциплін, зокрема американська модель «law and politics» з її емпіричним підходом до судової системи як політичного актора та розвитком біхевіоральних методів дослідження; німецька школа державознавства (Staatslehre) з традиціями синтетичного знання про державу та методологічним розмежуванням дисциплін; французька концепція «наук про державу» (sciences de l'État) з сильним теоретичним компонентом та історико-інституційним підходом, британська традиція «government studies» з практично-орієнтованим інституційним аналізом парламентських студій; пострадянська модель, яка формується в умовах одночасної інституціоналізації політології як самостійної дисципліни та трансформації правової системи під впливом європейської інтеграції.



Проаналізовано сучасні міждисциплінарні напрями: конституційну політологію (конституційний дизайн), судову політологію (суди як політичні актори), електоральне право (вплив виборчих систем на політичну поведінку) та європейські студії (модель міждисциплінарної інтеграції).

Виявлено специфічні особливості інституціоналізації політико-правових досліджень у різних наукових традиціях та запропоновано авторську типологію міждисциплінарних підходів до політико-правового аналізу.

Окреслено стратегічні перспективи розвитку політико-правових студій в контексті глобального демократичного відкату та необхідності переосмислення традиційного співвідношення права і політики в авторитарних та гібридних політичних режимах сучасності.

Ключові слова: *політологія, право, міждисциплінарність, методологія, національні традиції, інституціоналізація.*

Political Science and Law in the Interdisciplinary Space: A Comparative Analysis of National Traditions

Kovalchuk Ivan

Doctor of Philosophy in Law,

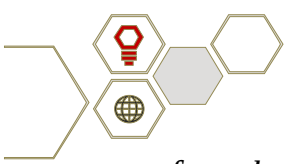
Senior Lecturer at the Department of Social and Political Sciences,

Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, Ukraine,

<https://orcid.org/0009-0007-7467-5317>

Abstract. *The article analyzes the correlation between political science and law within the framework of modern interdisciplinary approaches as a fundamental methodological problem of the social sciences of the XXI century.*

Different national traditions of interaction between these disciplines are considered, in particular, the American model of «law and politics» with its empirical approach to the judicial system as a political actor and the development of behavioral research methods; the German school of state studies (Staatslehre) with the traditions



of synthetic knowledge about the state and methodological separation of disciplines; the French concept of «sciences of the state» (sciences de l'État) with a strong theoretical component and historical and institutional approach, the British tradition of «government studies» with a practically oriented institutional analysis of parliamentary studies; the post-Soviet model, which is being formed in the context of the simultaneous institutionalization of political science as an independent discipline and the transformation of the legal system under the influence of European integration.

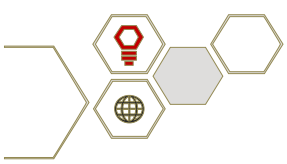
The author analyzes modern interdisciplinary areas: constitutional political science (constitutional design), judicial political science (courts as political actors), electoral law (the impact of electoral systems on political behavior) and European studies (a model of interdisciplinary integration).

The author reveals specific features of institutionalization of political and legal studies in different scientific traditions and proposes the author's own typology of interdisciplinary approaches to political and legal analysis.

The author outlines the strategic prospects for the development of political and legal studies in the context of the global democratic backslide and the need to rethink the traditional relationship between law and politics in authoritarian and hybrid political regimes of our time.

Keywords: *political science, law, interdisciplinarity, methodology, national traditions, institutionalization.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку соціальних наук характеризується інтенсифікацією міждисциплінарних зв'язків та переосмисленням традиційних дисциплінарних кордонів. Особливо актуальною ця тенденція є для співвідношення політології та права – двох галузей знання, які історично формувалися у тісному взаємозв'язку, проте в процесі інституціоналізації набули відносної автономії. Водночас, складність сучасних політико-правових феноменів, таких як конституційні реформи, трансформація державності, євроінтеграційні процеси, глобалізація правових норм, вимагає



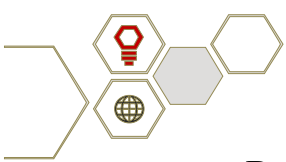
комплексного міждисциплінарного підходу, що поєднує методологічний інструментарій обох наук.

Проблема співвідношення політології та права не є суто академічною. Вона має важливе практичне значення для формування ефективної державної політики, конституційного дизайну, судової реформи та інших сфер суспільного життя. Різні національні традиції по-різному вирішують питання інтеграції політологічного та правового знання, що створює багатоманітність підходів до розуміння природи політико-правових явищ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження взаємодії політології та права має тривалу історію в зарубіжній науці. Фундаментальні роботи американських дослідників, зокрема Роберта Даля [1], Мартіна Шапіро [2] та Говарда Гіллмана [3], заклали основи для розуміння права як політичного феномену. Європейська традиція, представлена працею Філіпа Шміттєра [4], розвивала інституціональний підхід до політико-правового аналізу.

Особливий внесок у розвиток теоретичних основ міждисциплінарності зробили роботи П'єра Бурдьє [5] та Юргена Габермаса [6], які запропонували нові концептуальні рамки для розуміння взаємодії різних форм знання. Сучасні дослідження Мартіна Лафлін [7] та Пола Крейга [8] демонструють нові можливості інтеграції конституційного права та політичної теорії.

У пострадянському просторі проблематика співвідношення політології та права активно розробляється такими дослідниками як Олександр Зайчук [9], Тетяна Семенова [10]. Їхні роботи аналізують специфіку трансформації політико-правових інститутів в умовах демократичного транзиту. Привертає увагу монографія *«Інститут імпідменту: Порівняльний політико-правовий аналіз»* (2004) авторства І. Кресіної, А. Коваленка та С. Балана, в якій ґрунтовно досліджується інститут імпідменту як механізм політичної та конституційної відповідальності глави держави. Вона поєднує правову та політологічну перспективи, що робить її важливим внеском у розвиток правової політології в Україні [11].



Водночас, незважаючи на значний корпус літератури, бракує систематичного порівняльного аналізу різних національних традицій розуміння співвідношення політології та права, а також комплексного дослідження сучасних тенденцій міждисциплінарної інтеграції в цій сфері.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукової літератури дозволяє виявити низку проблем, які потребують додаткового дослідження та становлять предмет наукового інтересу автора.

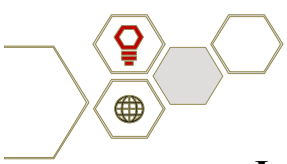
По-перше, недостатньо вивченими залишаються механізми інституціоналізації міждисциплінарних політико-правових досліджень у різних національних контекстах, у зв'язку з чим автором здійснено порівняльний аналіз п'яти основних національних традицій (американської, німецької, французької, британської та пострадянської) та виявлено їх специфічні особливості.

По-друге, бракує систематичного аналізу впливу різних правових традицій (континентальної та англо-саксонської) на формування специфічних підходів до політико-правового аналізу, що спонукало автора до дослідження характеру взаємодії політологічного та правового підходів у кожній з традицій.

По-третє, не повною мірою досліджено роль міжнародних організацій та глобальних наукових мереж у формуванні універсальних стандартів міждисциплінарних досліджень.

Окремої уваги потребує аналіз трансформації пострадянського наукового простору, де процес розмежування та подальшої інтеграції політології та права відбувався в умовах радикальної зміни політичної системи та правових основ суспільства.

Автором розроблено типологію підходів до політико-правового аналізу в різних наукових традиціях, яка систематизує політологічні та правові підходи, характер їх взаємодії та ключові особливості для кожної з п'яти досліджуваних традицій. Також недостатньо вивченими є перспективи розвитку міждисциплінарних підходів в умовах глобального демократичного відкату та необхідності переосмислення традиційного співвідношення права і політики в авторитарних та гібридних політичних режимах сучасності.



Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз співвідношення політології та права в системі міждисциплінарних знань через призму порівняльного дослідження національних традицій та сучасних дослідницьких практик.

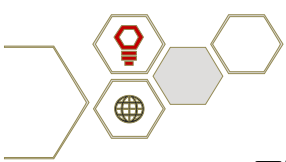
Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- здійснити порівняльний аналіз основних національних традицій розуміння співвідношення політології та права;
- дослідити специфіку інституціоналізації міждисциплінарних політико-правових студій у різних наукових контекстах;
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку міждисциплінарних підходів у політико-правових дослідженнях;
- виявити основні виклики та перспективи інтеграції політологічного та правового знання в умовах глобалізації науки;
- запропонувати типологію міждисциплінарних підходів до політико-правового аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження співвідношення політології та права вимагає аналізу різних національних традицій, які сформували унікальні підходи до розуміння взаємодії цих дисциплін. Кожна з цих традицій відображає специфічні історичні, культурні та інституційні особливості розвитку наукового знання.

Німецька школа державознавства (Staatslehre) історично прагнула до створення синтетичного знання про державу, що поєднувало б правові, політичні та соціальні аспекти. Проте процес спеціалізації наук призвів до більш чіткого розмежування між конституційним правом та політичною наукою, хоча зберіглися традиції міждисциплінарного діалогу [12].

Французька традиція «наук про державу» (sciences de l'État) створила унікальну модель інтеграції різних дисциплін навколо вивчення державних інститутів. Французький підхід характеризується сильним теоретичним компонентом та увагою до історичного розвитку політико-правових інститутів.

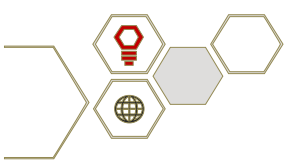


Після Другої світової війни французька політична наука зазнала інституціоналізації, зокрема через створення Французької асоціації політичної науки (AFSP) у 1948–1949 роках. Це сприяло розвитку теоретичного компонента та уваги до історичного розвитку політико-правових інститутів [13].

Британська традиція «government studies» відзначається практичним підходом до вивчення політичних інститутів та процесів. Тісна взаємодія між політологами та юристами в рамках цієї традиції сприяла розвитку інституційного аналізу та конституційної політології [14]. Американська традиція характеризується прагматичним підходом до міждисциплінарності, де політологія та право розглядаються як взаємодоповнюючі інструменти аналізу політичних процесів. Ця традиція сформувалася під впливом специфіки американської політичної системи з її розподілом влади та активною роллю судової гілки. Американські дослідники розвинули концепцію «law and politics», яка передбачає інтеграцію правового та політологічного аналізу при дослідженні функціонування політичних інститутів [15].

Пострадянська традиція формується в умовах одночасної інституціоналізації політології як самостійної дисципліни та радикальної трансформації правової системи. Цей процес характеризується активним запозиченням західних методологічних підходів при збереженні певної специфіки, пов'язаної з особливостями посткомуністичної трансформації. Дослідження розвитку політичної науки в країнах Балтії, Молдові та Білорусі показує, що інституціоналізація цієї дисципліни є важливим індикатором демократизації. У демократичних державах політична наука отримала автономію та стала частиною міжнародного академічного середовища. Натомість у недемократичних режимах, таких як Білорусь, вона часто виконує обмежені функції, обслуговуючи інтереси правлячих еліт.

Тобто, зміни в правових інститутах посткомуністичних держав були неоднозначними. Хоча деякі країни досягли прогресу в утвердженні верховенства права та незалежності судової влади, інші зіткнулися з проблемами, такими як корупція та політичний вплив на суди. Фактори, що



впливають на ці процеси, включають тип політичного режиму, міжнародні впливи (наприклад, ЄС) та культурні особливості [16]:

Таблиця 1.

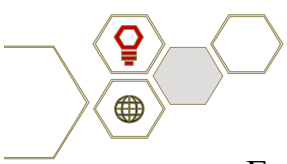
Типологія підходів до політико-правового аналізу в різних наукових традиціях*

Національна традиція	Політологічний підхід	Правовий підхід	Характер взаємодії	Ключові особливості
Американська	Емпіричний аналіз політичних процесів, біхевіоралізм	Реалістичні правові студії, прагматичний підхід до права	Інтеграція у рамках «law and politics»	Судова система як об'єкт політологічного аналізу
Німецька	Інституційний аналіз, теорія держави	Догматичне конституційне право, правова методологія	Методологічне розмежування з елементами діалогу	Staatslehre як синтетична наука
Французька	Історико-інституційний підхід, науки про державу	Публічне право, адміністративні студії	Синтез у рамках державознавства	Сильна теоретична складова
Британська	Government studies, парламентські студії	Конституційне право, common law традиція	Практично-орієнтована інтеграція	Акцент на політичні практики
Пострадянська	Транзитологія, порівняльна політологія	Конституційне реформування, правова рецепція	Поступова інституціоналізація	Вплив європейської інтеграції

*Джерело: власна розробка автора.

Аналіз сучасних тенденцій показує, що міждисциплінарна інтеграція політології та права відбувається у кількох основних напрямках. Конституційна політологія (constitutional politics) стала одним з найбільш динамічних напрямів, що поєднує аналіз конституційних норм з дослідженням політичних процесів конституційного дизайну та імплементації.

Судова політологія (judicial politics) досліджує суди як політичні актори, аналізуючи їхню роль у політичному процесі, взаємодію з іншими гілками влади та вплив на формування публічної політики. Цей напрям особливо активно розвивається в країнах з активістськими конституційними судами.



Електоральне право стало сферою тісної співпраці політологів та юристів, оскільки аналіз електоральних систем вимагає поєднання знання правових норм з розумінням їхнього впливу на політичну поведінку та електоральні результати.

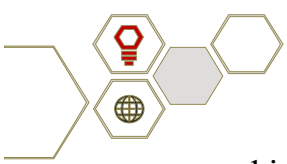
Європейські студії демонструють особливо яскравий приклад міждисциплінарної інтеграції, оскільки аналіз європейської інтеграції вимагає поєднання знань конституційного права, міжнародного права та політології міжнародних відносин.

Сучасні виклики для міждисциплінарних політико-правових досліджень пов'язані з кількома факторами. Глобалізація правових норм та політичних інститутів створює потребу у порівняльному аналізі, що вимагає знання різних правових традицій та політичних систем. Цифровізація створює нові можливості для аналізу великих масивів даних, але водночас вимагає розробки нових методологічних підходів.

Демократичний відкат у багатьох країнах світу актуалізує питання взаємодії права та політики в умовах авторитарних тенденцій. Це вимагає переосмислення традиційних підходів до розуміння верховенства права та його співвідношення з політичною владою. Тому сьогодні в Україні ідея поєднання в предметі політології системи категорій, пов'язаних із явищами політичної свободи, політичної влади, політичної відповідальності та іншими політико-правовими явищами та процесами, вже знаходить своє вираження в системі, функціях, методології політичного права [17; 18].

Інституційні виклики пов'язані з необхідністю створення міждисциплінарних освітніх програм та дослідницьких центрів, які б могли ефективно поєднувати політологічну та правову експертизу. Це вимагає подолання традиційних дисциплінарних бар'єрів та розробки нових форм наукової співпраці.

Висновки. Дослідження співвідношення політології та права в системі міждисциплінарних знань демонструє складність та багатоаспектність цієї проблематики. Порівняльний аналіз національних традицій показує, що не існує універсальної моделі взаємодії цих дисциплін, натомість кожна традиція формує



специфічні підходи, обумовлені історичними, культурними та інституційними факторами.

Американська модель «law and politics» продемонструвала ефективність інтеграції емпіричних методів політології з практично-орієнтованим правовим аналізом. Німецька традиція Staatslehre зберігає значення синтетичного підходу до вивчення держави, хоча і в модифікованому вигляді. Французька та британська традиції пропонують власні варіанти інституційного аналізу політико-правових феноменів.

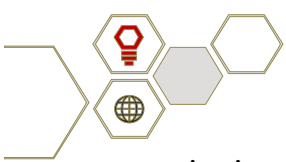
Пострадянський простір характеризується активним пошуком оптимальних форм міждисциплінарної інтеграції в умовах одночасної інституціоналізації політології та трансформації правової системи. Цей процес відбувається під впливом європейської інтеграції та глобалізації наукових підходів.

Сучасні тенденції розвитку міждисциплінарних політико-правових досліджень свідчать про формування нових напрямів, таких як конституційна політологія, судова політологія, порівняльне конституційне право, які успішно поєднують методологічний інструментарій обох дисциплін.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з кількома напрямками. По-перше, необхідним є більш детальний аналіз впливу різних правових традицій на формування специфічних підходів до політико-правового аналізу. По-друге, актуальним є дослідження ролі міжнародних організацій та глобальних наукових мереж у стандартизації міждисциплінарних підходів.

Окремої уваги потребує аналіз впливу цифровізації на методологію політико-правових досліджень, зокрема можливості використання big data та машинного навчання для аналізу правових текстів та політичних процесів. Також важливим є дослідження інституційних аспектів розвитку міждисциплінарних освітніх програм та дослідницьких центрів.

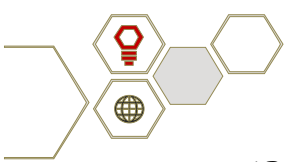
У контексті українських реалій особливо актуальним є дослідження впливу євроінтеграційних процесів на трансформацію національних підходів до



співвідношення політології та права, а також аналіз специфіки формування міждисциплінарних традицій в умовах постконфліктного розвитку.

Список використаних джерел

1. Dahl R. A. Decision-Making in a Democracy: The Supreme Court as a National Policy-Maker. *Journal of Public Law*. 1957. Vol. 6. P. 279–295.
2. Shapiro M. *Courts: A Comparative and Political Analysis*. Chicago: University of Chicago Press, 1981. 289 p.
3. Gillman H. *The Votes That Counted: How the Court Decided the 2000 Presidential Election*. Chicago: University of Chicago Press, 2001. 351 p.
4. Schmitter P. C. Seven (Disputable) Theses Concerning the Future of «Transnationally Organized Political Science». *European Political Science*. 2002. Vol. 1. No. 2. P. 23–40.
5. Bourdieu P. The Force of Law: Toward a Sociology of the Juridical Field. *Hastings Law Journal*. 1987. Vol. 38. P. 805–853.
6. Habermas J. *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge: MIT Press, 1996. 635 p.
7. Loughlin M. *Foundations of Public Law*. Oxford: Oxford University Press, 2010. 576 p.
8. Craig P. *UK, EU and Global Administrative Law: Foundations and Challenges*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 412 p.
9. Зайчук О. В. Методологічні проблеми правової науки в умовах сучасних трансформацій. *Правова держава*. 2015. Вип. 26. С. 15–23.
10. Семенова Т. М. Інституціоналізація політичної науки в Україні: виклики та перспективи. *Політичне життя*. 2018. № 3. С. 45–52.
11. Кресіна І. О., Коваленко А. А., Балан С. В. Інститут імпідменту: Порівняльний політико-правовий аналіз / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ : Юрид. думка, 2004. 173с.
12. Корнієнко В. О. Політологія vs методологія? *Матеріали XLIX науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*. Вінниця, 27–28 квітня 2020 р.



13. A Small Discipline, Scarce Publicity, and Compromised Outward Reach: The Advisory Roles of Political Scientists in France. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-86005-9_7?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.05.2025).

14. Bevir M., Rhodes R. A. W. Studying british government: reconstructing the research agenda. URL: https://escholarship.org/content/qt96c814g2/qt96c814g2_noSplash_1de6c32a3788c38f9071c0bdd2e13211.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.05.2025).

15. Andrew D., Martin M., Hazelton L.W. *What Political Science Can Contribute to the Study of Law*. URL: https://andrewdmartin.washu.edu/app/uploads/2019/01/What-Political-Science-Can-Contribute-to-the-Study-of-Law-1b95lc8.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.05.2025).

16. Solomon P., Gadowska K. Legal Change in Post-Communist States. URL: https://cup.columbia.edu/book/legal-change-in-post-communist-states/9783838213125/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.05.2025).

17. Батанова Н. М. Парадигма політичного права: доктринальні та праксеологічні аспекти. Вісник *Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Серія політичні науки. 2019. №4. С. 5–10.

18. Кресіна І. Становлення школи правової політології. *Право України*. 2014. № 5. С. 224–235.